

**80. VÝROČÍ
ZALOŽENÍ**

HORSKÉ SLUŽBY

1934-2014

HORSKÁ SLUŽBA V ROCE 2014

Horská služba v roce 2014 je plně fungující záchranná organizace působící v sedmi horských oblastech, která má své místo v rámci Integrovaného záchranného systému ČR. Je to organizace, která má nejen technické a materiálové vybavení na evropské úrovni, ale hlavně má velmi dobře vycvičené členy, kteří chtějí pomáhat lidem, kteří se v našich horských oblastech dostanou do problémů. Horská služba existuje již 80 let, pojďme se podívat, jak se změnila za posledních deset let.

Díky různorodosti činností, které Horská služba vykonává, jsme postupně spadali pod školství, zdravotnictví a místní rozvoj. Několikrát se uvažovalo o začlenění pod vnítr jako součást hasičů.

V roce 2005 došlo k nejvýznamnější události v historii Horské služby. Stát prostřednictvím Ministerstva pro místní rozvoj zakládá obecně prospěšnou společnost – Horská služba ČR, o.p.s. Tato organizace má za úkol zajistit veškerou činnost horské služby v ČR. Na základě smlouvy mezi občanským sdružením – Horská služba České republiky, (kde jsou sdružení všichni dobrovolní členové) a nové OPS, přechází veškerý majetek do nové organizace s tím, že OPS-ka bude do budoucna vybavovat a školit dobrovolné záchranáře HS a spolu s nimi zajišťovat záchranu na českých horách. Dnes můžeme konstatovat, že změna proběhla bez velkých problémů a veřejnost nezaznamenala tuto organizační změnu. I nadále vystupujeme jednotně, máme všichni stejné oblečení, výstroj a výzbroj, rozsah školení apod. Následně se podařilo ukotvit Horskou službu i v zákoně – nyní je rozsah a působnost činnosti Horské služby jednoznačně dán zákonem „o cestovním ruchu“.

Podařilo se nám přebudovat většinu našich stanic:

Na Šumavě jsme vybudovali celou novou síť stanic – Kramolín, Nová Pec, Kvilda a Prášily, dále provedli velké rekonstrukce stanic Zadov, Špičák i služebny v areálu na Špičáku.

V Krušných horách jsme několik nevyužívaných stanic odprodali a některé od základu zrekonstruovali – Boží Dar, Klínovec, Bouřňák, Telnice, vybudovali novou stanici v Tisé a letos započali s výstavbou stanice na Bublavě.

V Jizerských horách jsme vystavěli nové či zrekonstruovali stanice – Ještěd, Severák, Řejdce (to je naše „největší“ stanice) a Lázně Libverda. Několik let připravovaná výstavba nové stanice na Bedřichově se zatím z důvodu problémů s pozemky nepodařila.

V Krkonoších se podařilo vystavět či generálně zrekonstruovat stanice – Rokytnice nad Jizerou, Benecko, Špindlerův Mlýn, Strážné, Černý Důl. Bohužel dlouho plánovaná nová stanice v Harrachově se nám doposud nepodařila.

V Orlických horách jsme vybudovali novou stanici v Deštném v Orlických horách.

V Jeseníkách jsme provedli velké opravy stanic – Dolní Morava, Ramzová, Červenohorské sedlo, Ovčárna a pořídili novou služebnu v Koutech nad Desnou

A v **Beskydech** máme za sebou generální rekonstrukci stanice na Pustevnách, rozsáhlou rekonstrukci stanice ve Frýdlantě nad Ostavicí, ve které jsme poskytli zázemí výjezdovému stanovišti ZZS, a opravy stanic Grůň, Lysá hora.

Daří se nám také pravidelná obměna veškeré techniky. Postupně větší místo

zaujímají terénní čtyřkolky, které díky možnosti nasazení speciálních pásů na zimní sezónu nahrazují sněžné skútry.

Také nové technologie dorazily do Horské služby. Zatímco před 10 lety jsme skoro netušili, co to je internet, dnes internet a komunikace po e-mailu je běžná záležitost. Nové technologie využíváme i v mobilní aplikaci HS, díky které nám může ztracený či zraněný turista předat přesné souřadnice místa.

Také jsme zavedli jednotné telefonní číslo na HS **+420 1210**, které zajistí spojení s nejbližším dispečinkem HS.

Minulé desetileté období je také obdobím papírování a uzavírání smluv. Tak jak postupují vztahy v celé naší společnosti, dnes už nestačí pouze vzájemná domluva, ale na vše se tvoří a podepisuje spousta dohod a smluv. Jen namátkou – díky smlouvě s ředitelstvím Hasičského záchranného sboru je Horská služba složkou na vyžádání v Integrovaném záchranném systému. Dále máme smlouvy o spolupráci s Armádou ČR, Policií ČR, Řízením letového provozu, zdravotnickými záchrannými službami krajů, další smlouvy v rámci celé ČR, ale také s jednotlivými kraji atd., atd.

Vše popsané nám umožňuje zrychlit a zefektivnit naši činnost. Ale tak jako celých 80 let, se záchrana neobejde bez lidí, kteří bez ohledu na podmínky vyrazí do terénu pomoci jinému. A je mi ctí být v čele takové organizace.

*Jiří Brožek
náčelník HS ČR*

HORSKÁ SLUŽBA KRKONOŠE

Horská služba Krkonoše a Horská služba ČR si v letošním roce připomíná 80. výročí založení. První záchranné oddíly začaly pracovat v roce 1934 v Krkonoších a postupně byla Horská služba, od května 1948 do ledna 1955, založena i v dalších šesti pohořích, kde působí dodnes.

Po celou dobu svého působení pomáhá lidem v nouzi a to nejen na horách, ale v poslední době i v nepřístupných terénech, mimo horské oblasti. Všichni, kdo v Horské službě působili a s její prací spojili svůj život, ať už to byli první záchranáři v době před druhou světovou válkou, kteří se rekrutovali z řad hasičů, lyžařských učitelů, nebo majitelů a nájemců horských bud, přes nadšence, kteří činnost HS oživil i v prvních letech po válce, až po současné záchranáře, zasluhují obdiv a úctu.

V počátcích záchranné činnosti v horách pracovali s minimem prostředků a všechny technické nedostatky nahrazovali nesmírnou pílí, nadšením a obětavostí. Díky tomu se mohla HS v dalších letech rozvíjet a získávat zkušenosti, které byly předávány novým zájemcům a členům. Postupně se HS začala věnovat i dalším činnostem, jako je například lavinová prevence, výcvik lavinových specialistů a psů, letecká záchrana nebo výcvik celé členské základny HS na základě velmi dobře propracované metodiky.

Tak, jak se postupně zdokonaluje výcvik, je nutné pořizovat moderní vybavení a techniku, což se i přes některé dílčí problémy daří tak, aby HS mohla na profesionální úrovni zajišťovat veškerou záchrannou a preventivní činnost v horách. Nejbližší přeshraniční spolupráci realizujeme samozřejmě se svými sousedy v Polské republice, v Německu a v Rakousku. Dnes jsme schopni zasáhnout během velmi krátké doby při jakékoli nehodě ve všech sedmi horských oblastech, ale i mimo ně. V rámci preventivní činnosti se snažíme informovat veřejnost o aktuální situaci na horách, o výstrahách a nebezpečích. V neposlední řadě naši členové přednáší na mnoha prezentacích a besedách o vybavení pro bezpečný pohyb v horském terénu a základních postupech při poskytování první pomoci. I díky tomu se Horská služba stala neodmyslitelnou součástí života na horách a v horských střediscích, má ve společnosti vysoký kredit a její práce je vnímána velmi pozitivně.

*Adolf Klepš
náčelník HS ČR, o. p. s., oblast Krkonoše*

MERKLÍN

SJEZDY
LPA
HORLÍN

NOVEG

KAŽDODENNÍ ŽIVOT HORSKÉ SLUŽBY

Pamětníci se shodují, že hlavním organizátorem Horské služby po druhé světové válce byl v Krkonoších Bedřich Krátký. Například Otokar Štětka psal v souvislosti s prvním vybavením záchranářů: „Vzpomínám na první látku na šponovky, kterou nám Bedřich přiděloval. Byla to tmavomodrá chlupatá látka na námořnické oděvy. Měla jednu «výhodu». Když se člověk pohyboval delší dobu na mrazu, vytvořil se na každém chlupu ledový námrazek, a tak byl bezpečně poznán člen Horské služby, poněvadž z dálky zvonil jako ojíněný kuň. Druhou věcí, kterou jsme již dostali zdarma, byly celtové větrovky zelené barvy. Když provlhly, byly jako pancíř.“ Obdobné zážitky po sobě zanechali i další členové Horské služby, ať to byli Zdeněk Cívín, Miroslav Hladík, Jaroslav Koldovský či Miloš Vrba.

Podobné to bylo i s materiálem a vybavením. Zprvu bylo využíváno vše, co zbylo v Krkonoších po wehrmachtu, brzy se však technické vybavení připravovalo takřka již na koleně: „První svozy raněných se prováděly na bílých vojenských lodkách. Později si členové Horské záchranné služby sami zhotovovali různé improvizované transportní prostředky. Kanadské saně se začaly používat až od sezóny 1949–50; jejich vzor přivezl z mezinárodního kursu horské služby ve Švýcarsku Bedřich Krátký z Vrchlabí. Podle něho vyrobil první naše kanadské saně vrchlabský kolář Albrecht a začal je prostřednictvím Horské záchranné služby dodávat i do ostatních horských oblastí. Svozy se nejprve prováděly pěšky, od roku 1951 již členové Horské záchranné služby uměli dobře ovládat kanadské saně při sjezdu na lyžích i na těch nejprudších sjezdovkách.“ Tolik Miroslav Hladík.

Zdeněk Cívín zase na počátky Horské služby v Harrachově vzpomínal následovně: „Pro zlomenou nohu na Voseckou boudu jsme jezdili se saněmi, jímž se říkalo «vlk» (Rennwolf), pěšky, bez lyží. Prvním svozným prostředkem byl těžko ovladatelný člun, na kterém jsme za větrné bouře v Rýžovišti svezli naléhavý porod, ale pouze dolů k sanitě, kde jsme museli asistovat.“

Úsměvná je i historka Otokara Štětky: „Když vzpomínám na dopravní prostředky, nesmím zapomenout ani na ten první, který jsem pro služební účely dostal. Bylo to šlapací kolo, již takový dědeček, a mělo jednu zvláštnost: trubka kostry byla přeražená, takže se při jízdě natahovalo nebo smršťovalo. Po tomto kole přišel motocykl Ogar. Ten zase nesvítil a v zimě jsem na něm mrzl. Jednou jsem přijel po zledovatělé silnici do Harrachova na schůzi a zjistil, že motocykl pro ztuhlost končetin neopustím. Chlapci mě sundali a v té poloze, jak jsem na motocyklu seděl, přenesli mě do tepla hotelu Praha, kde jsem pomalinku roztál.“

*František Kolář
z připravované knihy o historii Horské služby*

NÁČELNÍCI HORSKÉ SLUŽBY

Náčelníci Horské služby ČR

Dr. Vladimír Vaina	1934–1938
MUDr. Miroslav Žďára	1951–1952
Otokar Štětka	1952–1967
Jiří Fryč	1967–1980
Petr Nehasil	1980–1986
Václav Marek	1986–1990
Jaroslav Koldovský	1990–1991
Rudolf Chlad	1991–1994
Jiří Dunka	1994–1997
Rudolf Chlad	1997–1999
Jiří Dunka	1999–2000
Mgr. Milan Gracias	2000–2001
Rudolf Chlad	2001–2002
Mgr. Jiří Brožek	od r. 2002

Předsedové republikové rady

František Stupka	2005–2007
Adolf Klepš	od r. 2007

Náčelníci Horské služby Krkonoše

Dr. Vladimír Vaina	1934–1938
MUDr. Miroslav Žďára – předseda oblasti	1951–1952
Otokar Štětka – náčelník	1952–1975
Jaroslav Koldovský – náčelník	1976–1993
Jiří Dunka – náčelník	1993–2001
Adolf Klepš – náčelník	od r. 2001

Náčelníci Horské služby Šumava

Antonín Říha	1948–1971
Antonín Kurz	1971–1973
František Stupka	1973–1978
Karel Láska	1978–2002
František Stupka	2002–2007
Michal Jandura	od r. 2007

Náčelníci Horské služby Krušné hory

Jaroslav Břach	1962–1989
Rudolf Chlad	1989–2009
Miroslav Güttner	od r. 2009

Náčelníci Horské služby Jizecké hory

Vladimír Vele	1954–1981
Miroslav Voborník	1981–1998
Miroslav Bíca	1998–2001
René Mašín	od r. 2001

Náčelníci Horské služby Orlické hory

Ivo Koštúr	1965–1974
Mirek Jindra	1974–1994
Josef Šifra	1994–2014
Mgr. Josef Hepnar	od r. 2014

Náčelníci Horské služby Jeseníky

Václav Myšák	1948–1961
Arnošt Klam	1961–1967
Zdenek Zerzán	1967–1986
Ing. Ivan Bank	1986–1990
Mgr. Milan Gracias	1990–2001
Michal Klimeš	od r. 2001

Náčelníci Horské služby Beskydy

Uhlář Jaroslav	1952–1964
Košinář Josef	1964–1989
Mgr. Kozák Jaroslav	1989–2001
Ing. Pavlica Radim	od r. 2001

POČET ČLENŮ HORSKÉ SLUŽBY

rok	počet
1964	1290
1969	1474
1974	1730
1978	1935
1990	1670
2000	520
2004	491
2014	471

POČET PROFESIONÁLNÍCH ZÁCHRANÁŘŮ-ZAMĚSTNANCŮ

rok	stálí zaměstnanci	sezónní zaměstnanci	administrativní pracovníci
1954	5		
1978	55		
1990	56		
2000	60		
2004	55	42	6
2014	67	41	5

PŘEHLED ZÁSAHŮ HORSKÉ SLUŽBY

rok	celkem	z toho léto	hledačky	smrtelné případy
1969	3 113		49	2
1970	3 844		47	4
1971	3 305		51	4
1972	2 880		71	8
1973	3 605		62	10
1974	3 449		70	4
1975	3 866		87	5
1976	4 245		116	15
1977	3 194		72	3
1978	3 978		78	8
1979	3 854		69	10
1980	2 981		89	12
1981	3 097		76	16
1982	3 422		81	9
1983	3 604		74	18
1984	3 225		52	15
1985	3 382		67	6
1986	3 061		74	13
1987	2 977		77	11
1988	2 770		78	14
1989	2 310		69	17
1990	1 898		43	7
1991	2 078		61	8
1992	2 934		57	16
1993	2 971		68	21
1994	3 304		30	23
1995	3 930		84	17
1996	4 846		87	14
1997	3 339		26	17
1998	2 975		78	30
1999	5 351		98	16
2000	5 252		62	9
2001	4 789		78	13
2002	5 743		102	19
2003	6 144	567	59	17
2004	6 824	566	113	12
2005	7 876	713	123	18
2006	8 504	657	147	18
2007	4 862	870	67	19
2008	7 506	973	80	20
2009	7 770	1 052	92	26
2010	7 320	1 014	110	24
2011	7 769	1 203	96	30
2012	7 339	1 403	136	14
2013	8 147	1 496	134	23
2014	5 836	1 004	70	17

ZÁSAHY HORSKÉ SLUŽBY V ROCE 2013

Zásah Horské služby	Beskydy	Jeseníky	Jizerské hory	Krkonoše	Krušné hory	Orlické hory	Šumava	součet
vyprošťování	22	2	4	10	9	20	1	68
hledačka	24	22	20	21	12	7	28	134
vrtulník	6	7	8	7	0	0	0	28
úraz	605	926	860	2280	767	836	956	7230
nemoc	41	61	26	112	36	23	111	410
transport pouze	31	30	28	67	28	12	58	254
resuscitace – KPR	1	0	4	6	4	1	7	23
zásahů celkem	723	1059	978	2490	846	899	1152	8147

Zásah Horské služby	Beskydy	Jeseníky	Jizerské hory	Krkonoše	Krušné hory	Orlické hory	Šumava	součet
pěší turistika	132	86	61	128	33	32	115	587
odvoz HS	1	0	0	5	0	0	0	6
lyžování sjezdové	295	472	394	1377	438	391	340	3707
lyžování běžecké	27	74	69	90	27	61	34	382
snowboarding	95	204	180	524	187	218	167	1575
skialpinismus	3	4	0	5	0	0	0	12
přepravní zařízení	8	7	7	10	32	6	1	71
saně, boby	0	4	1	36	3	0	0	44
paragliding	10	1	2	2	1	0	0	16
horolezectví	1	0	2	1	4	0	0	8
jiné	85	112	81	234	108	169	273	1062
cyklistika	43	77	161	52	41	19	214	607
koloběžka	22	3	6	8	2	2	4	47
zásahů celkem	723	1059	978	2490	846	899	1152	8147

Zásah Horské služby	Beskydy	Jeseníky	Jizerské hory	Krkonoše	Krušné hory	Orlické hory	Šumava	součet
břicho, pánev	33	33	29	82	34	29	70	310
dolní končetina	313	536	476	1204	420	349	406	3704
hlava	144	160	187	418	132	172	220	1433
horní končetina	259	353	366	723	310	293	456	2760
hrudník	67	64	87	190	42	78	104	632
záda	33	51	53	128	49	65	52	431
zásahů celkem	723	1059	978	2490	846	899	1152	8147

Zásah Horské služby	Beskydy	Jeseníky	Jizerské hory	Krkonoše	Krušné hory	Orlické hory	Šumava	součet
zlomenina	145	230	264	643	195	239	223	1939
poranění kloubu	263	401	265	1027	269	228	282	2735
rána	134	151	204	267	145	172	297	1370
bezvědomí	22	56	37	84	43	14	44	300
mrtvý	4	1	2	8	7	4	4	30
jiné poranění	124	150	172	319	98	105	233	1201
zhmoždění	257	185	260	491	221	341	206	1961
zásahů celkem	723	1059	978	2490	846	899	1152	8147

HORSKÁ SLUŽBA V ČESKÉ REPUBLICĚ

Krušné hory

Jizerské hory

Krkonoše

Spindlerův Mlýn

Boží Dar

Špičák

Sumava

TECHNICKÉ VYBAVENÍ HORSKÉ SLUŽBY

	1978	2004	2014
budovy-stanice	34	56	54
služebny		17	25
vozidel	9	39	44
sněžných skútrů	41	94	86
terénní čtyřkolky	-	13	42
motocyklů	36	0	0
sněžných pásových vozidel	4	3	1
radiostanic různých typů	196	349	410

KRKONOŠE

přehled členů v jednotlivých okrscích

Harrachov

<i>Zaměstnanec</i>	Bošтік Jan Hakl Petr
<i>Dobrovolný člen</i>	Palán Zdeněk, vedoucí Brichta Pavel Fejkl Vlastimil Goč Milan Harcuba Roman Hýnek Karel Chmelař David Jeschke Vratislav Kmoníček Martin Kneř Pavel Kohoutek Jan Kubičina Roman
<i>Čekatel</i>	Ježek Jiří Veverka Marek

Lukeš Roman
Michálek Miroslav
Schmoranz Martin
Schwarz Vladimír
Zavřel Leoš

Lékař okrsku Edlman Jaroslav

Rokytnice nad Jizerou

<i>Zaměstnanec</i>	Doubek Jan Nedvěď Jiří ml.
<i>Dobrovolný člen</i>	Brož Pavel, vedoucí Břeský Pavel Dostál Radoslav Holubec Michal Javůrek Milan Kobr Drahoslav Kučera Vladimír Molnár Lubomír Nedvěď Jiří Novotný Václav Pacák Jan Patočka Bronislav
<i>Čekatel</i>	Novák Pavel Klacek Filip

Riedl Martin
Stránský Petr
Šlégr Jan
Šmíd Petr
Štěpánek Petr
Tošovský Lukáš
Udatný Petr

Benecko

Dobrovolný člen Kubina Jiří, vedoucí
Brožek Adam
Brožek Dominik
Bušta Daniel
Hilpert Martin
Holubec Milan
Janata Leoš
Jindříšek Jan
Kraus Ivo
Kubinová Hana
Smejkal Ondřej

Čekatel -

Spilka Petr
Vokřínek Jan

Špindlerův Mlýn

Zaměstnanec Cingr Pavel
Dunka Štěpán
Fryš Marek
Jirsa Pavel
Klepš Adolf
Strejček Ludvík

Dobrovolný člen Erban Jiří, vedoucí
Dlouhý Robert
Doubravský Jaroslav
Frána Jan
Galandák Michal
Groh Radek
Holeček Jiří
Janata Petr
Kráal Jan
Křišťan Josef
Kyrián Tomáš
Novák Petr
Palátka Jan
Paulíček Marek

Čekatel

Uriga Michal
Steklý Aleš

Petrlik Jiří
Plecháč Luboš
Růžička Petr
Řáda Martin
Spusta Valerián
Suk Jiří
Strejček Luděk ml.
Ševčík Jiří
Štantejský Michal
Švec Milan
Turek Ondřej
Valenta Marek
Votava Vladimír

Strážné

Zaměstnanec Smejkal Pavel

Dobrovolný člen Ouhrabka Josef, vedoucí
Bánský Jaroslav
Dostál Miloš
Dvořák Petr
Dvořák Radek
Grohman Josef
Jirka Jiří
Kincl Zbyněk
Kosina Petr
Kotrč Miroslav
Kovář Jiří
Kubát Miroslav
Matějec Josef
Matouš Vojta
Matoušek Michal
Messner Martin
Moučka Jan

Čekatel Nosek Ondřej

Nedoma Petr
Rychtr Luděk
Sajkršmíd Jindřich
Skalický Roman
Soukup Tomáš
Suchomel Milan
Šimek Luboš
Tomášek Marek
Volf Petr

Černý Důl

Zaměstnanec -

Dobrovolný člen Čepelka Jan, vedoucí
Budárek David
Jiras Štěpán
Kafka Karel
Němec Michal
Skbek David
Světlík Josef
Waněk Hubert
Zlámal Jaroslav
Hlávko Roman

Čekatel

Nováček Cyril
Dvořák Jan
Heglas Štěpán

Janské Lázně

Zaměstnanec –

Dobrovolný člen Novák Jakub, vedoucí
Bejdák Filip
Boukal Jiří
Hradecký Jiří
Hradecký Jan
Kudlej Luboš
Mašek Kamil
Nekvinda Alexandr
Nekvinda Alexandr ml.
Němec Tomáš
Pleskač Jiří
Runkas Ladislav

Čekatel Suchánek Pavel

Schubert Erwin
Štancl Martin
Šustr Marek
Tuček Marek
Vojtěch Tomáš

Pec pod Sněžkou

Zaměstnanec Berger Wolfgang
Burian Vladimír
Hais Petr
Klečka Miloš
Kovářík Přemysl ml.

Dobrovolný člen Klečka Miloš, vedoucí
Berger Michal
Čermák Radek
Ferkl Richard
John Stanislav
Kobr Petr
Kořízek Viktor
Libřický Petr
Novák Tomáš

Čekatel Dlouhý Petr
Štritr Jiří ml.

Pradáč Petr
Seidl Roman
Štritr Jiří
Vašíček Bedřich
Vít Zdeněk
Zmatlík Stanislav
Znamenáček Jan

Malá Úpa

Zaměstnanec –

Dobrovolný člen Kopecký Tomáš, vedoucí
Dufek Lukáš
Hýča Robert
Tureček Jiří
Vrtala Zdeněk

Čekatel Sittek Pavel

Žacléř

Zaměstnanec –

Dobrovolný člen Petira Petr, vedoucí
Buchvaldek Miloslav
Dobiáš Oldřich
Háva Robert
Pech David
Rousek Miloslav ml.
Sedláček Jaroslav
Vlček Radovan

Čekatel –

ZÁCHRANA NA HORÁCH

Zrádnost vysokých hor v prstenci kolem české kotliny poznali už první lidé, kteří se odvážili do jejich nitra. Počáteční osadníci museli spoléhat především na sebe či na pomoc svých druhů. Aby nezabloudili při nečekaných změnách počasí, zejména při sněhových vánicích a bouřích bičujících horské svahy, začali značit cesty ke svým obydlím vysokými tyčemi zapíchnutými do sněhu. Jejich výhodou bylo, že se podle nich dalo orientovat i při vysoké sněhové pokrývce.

S rozvojem turistiky v 19. století se záchrana lidí v nesnázích stala stálou součástí života horalů. Nejprve se o jejich bezpečnost v horském terénu starali sami boudaři a provozovatelé horských hostinců a chat, kteří poskytovali pomoc nejen svým hostům, ale všem zbloudilým a zraněným. Znalost terénu s sebou nesla i potřebu znalosti základních prvků první pomoci. V roce 1850 vznikla v Krkonoších koncesovaná služba průvodců a nosičů, kteří museli prokázat své schopnosti poskytnout dostatečnou pomoc a kteří mohli své služby nabízet za úplatu.

Na konci 19. století dostala turistika i lyžování pevnější organizační obrisy. V červnu 1988 byl v Praze založen Klub českých turistů, který se brzy stal jednou z největších turistických organizací v Rakousku-Uhersku. O patnáct let později zase Svaz lyžařů v Království českém a rovněž i Krkonošský lyžařský svaz (Schneeshuhläufverband Riesengebirge), který si pod vedením Guido Rottera ustavili němečtí lyžaři z Krkonoš a který si rychle vydobyl významnou pozici v celém Předlitavsku. Díky těmto svazům a jejich spolčkům se turistika a zejména lyžování dostávalo v českých zemích na vysokou úroveň. Byly pořádány nejen lyžařské závody, ale i výukové kurzy pro adepty lyžování.

V roce 1910 vyšel první český zimní průvodce po Krkonoších – Obrazy horské zimní krásy – jehož autorem byl znamenitý znalec Krkonoš Josef Aleš, který si ke svému jménu připojoval přídomek Lyžec. Turistická a lyžařská ústředí vyvíjely i další záslužnou činnost, kterou do hor přiváděly další obdivovatele. Zřizovala chaty a útulky s výhodnými cenami za stravování a ubytování svých členů, zakládala staniční knihy, které pomáhaly zjišťovat nedostatky jejich služeb a zároveň byly i jistou statistikou návštěvnosti, na státních železničních drahách vydobyla značné slevy.

S otevíráním se hor návštěvníkům neznalých jejich nástrah však zároveň bylo třeba se starat o jejich bezpečnost. Přitom do potíží se dostávali i zkušenější lyžaři a turisté. Vždyť o první větší záchranné akci v českých horách podal svědectví jeden z průkopníků lyžování v českých zemích Josef Rössler–Ořovský! Stalo se v zimě 1900...

Pod jeho vedením se tehdy v jeden zimní podvečer vydali čtyři lyžaři z Martinovky přes Vysoké kolo na chatu u Sněžných jam. Foukalo sice, ale zdálo se, že takový kousek cesty zvládnou za chvíličku... Výstup na hřeben se ovšem protahoval a tmy přibývalo. Na vrcholové pláni se konečně objevila světla toužebně vyhlížené boudy. Naděje na občerstvení a odpočinek zrychlovala pohyb lyžařů a poslední ze skupiny začal ztrácet s ostatními kontakt. Při povlovném sjezdu k chatě se rozhodl zkrátit si cestu a zahrnul jen lehounce doprava. A tu to přišlo. Lyžař najel na mohutnou sněhovou převěž, která se pod ním zlomila a on se řítit do hloubky jam. Jeho kolegové zatím dojeli k cíli a netrpělivě čekali na posledního člena výpravy. On ale nikde! Proto znova nazuli lyže a vydali se na pátrací výpravu. Spolu s nimi i personál chaty u Sněžných jam. Po zmizelém ale nikde ani stopa, a tak se jeden z nich vypravil do Špindlerova Mlýna pro pomoc. Do zimní noci se ozýval hlas rohu, který svolával místní dobrovolné hasiče. Jejich skupina

za tmy vyrazila znova na hřebeny pátrat po pohřešovaném lyžaři. Celou noc prohledávali stráně pod Vysokým kolem mezi Martinovkou a Labskou boudou, ani oni však nenarazili na žádnou stopu.

Přesto historie „zmizelého“ skončila dobře. Lyžař přestál pád ve sněhové kouli do údolí sice s zatajeným dechem, ale bez vážnějšího zranění. Když se po přistání na slezské straně Krkonoš vyhrabal ze sněhové hroudy, mohl pohybovat všemi údy. A protože cesta zpátky nahoru byla nemožná, sjel do údolí k první chalupě. Hostitel – prý i se psem – ho srdečně přivítal, nakrmil a napojil. Ráno zapřáhl saně za koně a nečekaného hosta odvezl na Petrovku. Tam došlo k radostnému shledání lyžařů se svým druhem. Vedle mohutných oslav došlo i k vyjádření velikých díků špindlerovským hasičům, kteří bez zaváhání obětovali celou noc a všechny své síly záchraně „zmizelého“. Pro Josefa Rösslera-Ořovského rovněž i prvním impulsem, že záchranářství musí jít ruku v ruce s dobýváním hor.

Jinou, obdobnou historku zaznamenali v Jizerských horách o devět let později. V únoru 1909 se z Liberce vydala na výlet trojice pánů se záměrem dojít povlovným stoupáním do sedla pod Holubníkem a odtud Štolpišskou silnicí sjet na saních do Ferdinandova údolí (dnešní Ferdinandov). Na Holubníku je však překvapila vánice a oni v náhlé bílé tmě začali zmatkovat. Bílá tma se měnila v černou a při hledání směru cesty se obtloustlý hostinský Arzböck z libereckého Radničního sklepa zranil. Jeho společníci ho zabalili do přikrývek a vydali se hledat pomoc. Naštěstí ji našli brzy u hostinského Josefa Linkeho z Ferdinandova u Hejnic. Ten neváhal, spolu se synem se vydali s koněm do kopců a v pozdních večerních hodinách promrzlého zraněného kolegu z Liberce svezli do tepla svého příbytku a přivolali lékařskou pomoc. Je zajímavé, že ke svozu použili cosi, co bychom mohli nazvat předchůdcem kanadských saní. Použili přítom prkna a lana, kterými upravili v tamním kraji obvyklý saňový povoz.

I tato – nakonec šťastná – nehoda měla své důsledky. Německý horský spolek pro Ještědské a Jizerské hory (Der deutsche Gebirgsverein für das Jeschken und Isergebirge) se na jejím základě rozhodl zavést ve své oblasti tyčové značení cest, které by umožnilo orientaci i v zimním či letním nečase. Obě novinky – kanadské saně a tyčové značení – se odtud brzy dostalo i do ostatních českých hor.

Ještě dříve však došlo k nehodě, jejíž vyústění nebylo vůbec šťastné a jež znova vyvolalo potřebu zřízení záchranné horské služby. Byla jím tragédie lyžaře Bohumila Hanče a jeho přítele Václava Vrbaty o Velikonocích 1913.

*František Kolář
z připravované knihy o historii Horské služby*

CESTA K HORSKÉ SLUŽBĚ

Nicméně šlechetný čin Václava Vrbaty i pomoc ostatních lyžařů kamarádům v březnu 1913 se staly zárodkem budoucího horského záchranářství v českých horách. Ne nadarmo byl v naší zemi 24. března zvolen Dnem Horské služby. Cesta k jejímu vzniku však byla ještě klopotná.

Po vzniku Československa se postupně dařilo otevírat hory dalším návštěvníkům. Počet zájemců o túry po horských hřebenech s dalekými výhledy či o lyžařské výlety a ojedinele o lyžařské sjezdy strání začal stoupat. Staral se o ně Svaz lyžařů, teď už Republiky československé, staral se o ně Klub československých turistů, Československá obec sokolská a v neposlední řadě i Hauptverband der deutschen Wintersportvereine (Hlavní svaz německých zimních sportovních spolků). A v nich spousta spolků, klubů nebo jiných organizací. Hlavní tíha pobytu v horách ale stále spočívala na místních horalech. Nezáleželo zda na Šumavě, v Krušných horách, Jizerkách, Krkonoších, Orlických horách, Jeseníkách, Beskydech či na Českomoravské vrchovině. Byli to oni, kdo návštěvníky ubytoval, stravoval a svážel ze stanic státní železnice. Na stálých obyvatelích hor ležela i péče o bezpečnost svých hostů.

Počet letních a zimních návštěvníků hor se zvyšoval a s ním rostl – hlavně v zimní sezóně – i počet úrazů a tragických nehod. Mnozí z nich se mnohdy poprvé setkávali s náhlými změnami počasí, s vichřicemi, bouřemi, lavinami. Navíc spousta začátečníků s lyžemi a jejich ovládním spíše zápasila, než aby je využívala ke své potěše. V důsledku velkého náporu na hory přibývalo zranění, ale i bloudění. Místní lékaři školili v horských centrech příslušníky hasičských sborů v poskytování první pomoci. K hasičům se přidávali i místní obyvatelé, lesníci, dřevaři, listonoši, tkalci, hlavně ale členové sportovních klubů. To, že dokonale znali „své“ hory a že výborně lyžovali, bylo považováno za samozřejmost.

V Krkonoších, které stály v popředí zájmu českých a českoněmeckých turistů a lyžařů, se už počátkem dvacátých let rozvinuly debaty o tom, jak zlepšit orientaci v horách v případě náhlého zhoršení počasí. Aby se Češi a Němci nehádali, podal jim pomocnou ruku malíř a vášnivý lyžař Kamil Vladislav Muttich, zakladatel lyžařského spolku Himalaja v Mladé Boleslavi. I on byl úzce spojen s tragédií Hanče a Vrbaty o Velikonocích v roce 1913, byl kontrolorem na nejvzdálenějším místě tehdejší trati, na Novoslezské boudě.

V roce 1923 přišel s nápadem doplnit rozvíjející se tyčové značení zimních cest systémem tzv. němých značek, symbolů, které by graficky charakterizovaly nevyznamněnější objekty v Krkonoších. Jeho původní kolekce obsahovala 25 červených značek – později jejich počet stoupl na třicet – které dodnes usnadňují orientaci v zasněžených horách. Muttich byl i autorem první lyžařské mapy nejvyššího českého pohoří.

V polovině dvacátých let převzal vedení Svazu lyžařů Republiky československé Josef Scheiner, přezdívaný Južik, další z účastníků onoho velikonočního závodu v roce 1913. Po kontroverzním Janu Synáčkovi přinesl do československého lyžování uklidnění. Už v roce 1926 uzavřel dohodu s českoněmeckým Hauptverband der deutschen Wintersportvereine, v níž byly vymezeny nejen oblasti zájmů obou organizací, ale i principy jejich spolupráce. O tři roky později, v listopadu 1929 se mu podařilo totéž s konkurenčními organizacemi českého lyžování, s lyžařskými odbory Československé obce sokolské, Klubu československých turistů, Svazu československých skautů a Svazu československého důstojnictva. S příchodem třetího desetiletí, kdy Scheiner ze své funkce odstoupal, mohl Svaz lyžařů Republiky československé oprávněně prohlašovat, že se stal vůdčí silou ve svém oboru v celém Československu.

S prioritním postavením Svazu lyžařů však rostly i jeho úkoly a jeho povinnosti. Vedle pořádání lyžařského výcviku a lyžařských závodů upínal velkou pozornost na zajištění bezpečnosti lyžařů na horských svazích a na případnou pomoc při jejich zraněních. Poslední nehody zejména v Krkonoších ukázovaly, že dosavadní využívání boudařů či dobrovolných hasičů není dostačující, že je třeba záchrannou horskou službu organizovat mnohem precizněji.

Už v lednu 1930 se proto Svaz lyžařů obrátil na okresní úřad ve Vrchlabí s žádostí, zda by mohl vytvořit „korporaci, která by mohla vyslat záchrannou expedici do hor, když se za nepohody někdo ztratí anebo když je třeba jakékoliv jiné první pomoci“. V dopise odkazoval na zkušenosti z jiných zemí, kde obdobné organizace fungují (od roku 1912 v Sasku a od roku 1920 v Bavorsku).

Okresní úřad vypsal anketu na toto téma v obvodu své působnosti a v polovině února 1930 obdržel odpověď od obvodního lékaře ve Špindlerově Mlýně Viléma Picka, jenž oznamoval, že „již mnohá léta drží pravidelně se sanitní kolonou dobrovolného hasičstva v obci teoretické a praktické vyučování, při kterém jsou probírány nejdůležitější náhlé případy onemocnění a nejčastěji v horách přicházející úrazy s obzvláštní pozorností vyskytujícím se zlomeninám a vymknutím, dále doprava nemocných a zraněných v létě a obzvláště v zimě jak s normálními i improvizovanými dopravními prostředky“. Navrhl přitom, aby obdobné záchranné čety byly zřízeny i v dalších krkonošských obcích, výslovně jmenoval Vrchlabí, Jánské Lázně, Velkou Úpu a Harrachov.

Z Pickovy zprávy vycházela i odpověď okresního hejtmana dr. Vladimíra Vainy, onoho muže, který byl kontrolorem na Violíku při tragickém velikonočním závodě v březnu 1913. Svazu lyžařů v ní nejen oznamoval existenci hasičské sanitní kolony, ale podával i návrhy, co dělat pro vylepšení případných záchranných prací v Krkonoších. Za nejdůležitější považoval zakoupení sanitky pro dopravu zraněných do nemocnice, na niž však okresní úřad neměl dostel finančních prostředků. Dále „aby ve větších horských boudách byly umístěny skříně s obvazovým materiálem a kromě toho s některými nezávadně použitelnými prostředky medikamentosními“, které by byly k dispozici nejen poučeným správcům chat, ale i náhodným lékařům, kteří v té době stále častěji využívali horské stráně Krkonoš ke sportovnímu vyžití. Nemalý význam přikládal i zřízení telefonního spojení obecního úřadu ve Špindlerově Mlýně s jednotlivými boudami, které by značně urychlilo případný zásah. Svou odpověď pro jistotu poslal i svým kolegům do Jilemnice a Trutnova, protože masív Krkonoš spadal i do jejich rajónů.

Další zprávy o organizaci horské záchranné služby pocházejí z roku 1933. Před zimní sezónou požádal Wilhelm Möhwald místní obecní úřad ve Špindlerově Mlýně o udělení licence pro provozování lyžařské školy, kterou nazval Slalom. Ve svůj prospěch nabídl, že v případě „nějakých neštěstí v horách“ budou její učitelé připraveni zúčastnit se záchranných prací. K prvnímu, v Prager Tagblattu mediálně propagovanému případu došlo v únoru 1934, kdy právě členové lyžařské školy Slalom se v mrazivé noci zasloužili v Labském dole o záchranu ztraceného lyžaře Harryho Schönfeldera ze Žitavy.

Ve stejné zimní sezóně sestavil v Rokytnici nad Jizerou desetičlennou záchrannou skupinu Alois Wenzel, který sem přišel z rakouských Alp. Skládala se takřka výhradně z dřevařů z Hořeních Domků.

Případů, kdy do hor museli vyjíždět různí zachránci, na počátku roku 1934 přibývalo. Zároveň se ale ukazovaly slabiny dosavadní organizace první pomoci. Okresní hejtman Vladimír Vaina se svým spolupracovníkem Bedřichem Krátkým proto promýšleli další postup. Prvním krokem bylo oficiální cvičení horských záchranářů, které se ko-

nalo 5. května 1934 ve Špindlerově Mlýně. Jeho účastníci – bylo jich více než čtyřicet – se učili nejen zásadám lékařské první pomoci, hlavně ošetření úrazů končetin a zlomenin, ale i dopravou zraněných z horských hřebenů do údolí, kde už mohli využít moderních dopravních prostředků. Využívány byly hlavně svépomocí vyrobené rohačky, na které byla upevněna nosítka.

Na počátku zimní sezóny byl ve Špindlerově Mlýně zřízen „zvláštní ochranný sbor, jenž má za účel ochrannou službu v horách nyní soustavně a odborně upravit“ – oznamoval vrchlabský okresní hejtmán Vaina Svazu lyžařů Republiky československé v dopisu z 27. prosince 1934. Byli v něm soustředěni místní dobrovolní hasiči, členové spolku Wintersportverein, kteří současně působili v lyžařské škole Slalom, a místní četníci. Právě četnická stanice hrála úlohu koordinátora, protože právě tam se soustřeďovala hlášení o případných nehodách a právě odtud se vycházel impuls k případné záchranné akci. Telefonní spojení četnické stanice a všech významnějších horských bud byl zatím nejdůležitější počin, který se v průběhu roku 1934 podařilo pro organizaci stálého záchranného sboru v Krkonoších uskutečnit. Počátkem následujícího roku 1935 informoval Vaina o existenci již šesti záchranných oddílů v oblasti Špindlerova Mlýna. Tři oddíly utvořil spolek Wintersportverein, další tři hasiči ze Špindlerova Mlýna, Svatého Petra a ze Špindlerovy boudy. Svaz lyžařů v téže době oznamoval zemské správě, že v Praze pořádá kurzy první pomoci a že totéž hodlá v nejbližších týdnech uskutečnit i pro nájemce a personál horských bud v Krkonoších.

Přišly však pololetní prázdniny na počátku února 1935. Horské boudy byly plné zájemců o zimní pobyt a lyžařské radovánky. Počasí se však proti nim spiklo. Bylo zamračeno a mlhavo a 2. února vpoledvečer se v celých Krkonoších rozpoutala mohutná sněhová bouře. Při ní došlo k tragédii, která znovu vyvolala diskusi o tom, jak organizovat na horách záchrannou službu.

Nejnámějším se stala nehoda dvou důstojníků z pěchotního učiliště v Milovicích, majora Jaroslava Pazdířka a štábního kapitána Jana Přikryla. Oba měli být dobrými ly-

žaři a Krkonoše údajně dobře znali. Uvedený únorový den vyrazili ze Špindlerova Mlýna na Labskou boudu, kde měli rezervováno ubytování. Na Martinovku došli už večer a po občerstvení se chystali na poslední úsek cesty. Navzdory varování chataře a personálu se vydali ve 21 hodin o fučivé tmy. Na Labskou ohlásili svůj záměr s tím, že v případě špatného počasí se vrátí. Ovšem na Labské boudě je očekávali marně. Uspořádali proto výpravu z personálu a ochotných hostů, totéž učinili i na Martinovce. V jednu hodinu v noci, když obě skupiny prošly cestu mezi oběma boudami tam a zpět, ohlásili nehodu dvou turistů na stanici ve Špindlerově Mlýně. Za chvíli odtud vyjel záchranný oddíl, který prohledával hlavně skály a les v Labském dolu. Teprve s pomocí vojenského oddílu se je podařilo druhý den najít. Bohužel, oba byli mrtví.

Onu bouřlivou noc zahynulo v Krkonoších šest lyžařů. Za celou zimní sezónu si tamní hory vyžádaly osmnáct lidských životů. Téma horské záchranné služby leželo znovu na stole.

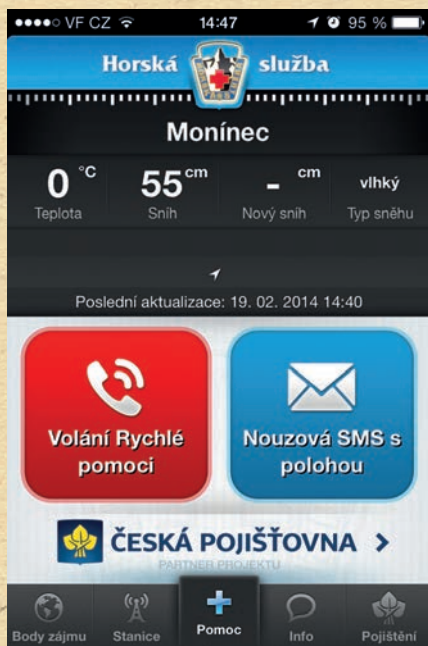
Po únorové „černé noci“ se vložil do celé záležitosti i zemský prezident Josef Sobotka. Jednak pověřil Vladimíra Vainu, aby poskytování pomoci záchranné služby organizoval v celé oblasti Krkonoš, jednak si vyžádal informace, co již bylo v této věci učiněno a co by mělo být uděláno v nejbližší době. Tím, kdo mu je poskytl, byl městský tajemník z Jilemnice a jednatel Krkonošské župy Klubu československých turistů, Jindřich Ambrož.

Ve svém elaborátu se zabýval nejprve organizací záchranné služby. Za podmínku sine qua non stanovil: „Nejdříve musí býti ve všech hlavních místech Krkonoš dostatečný počet zdatných, silných a krajiny znalých výborných lyžařů k dispozici, vycvičených a informovaných, jakož i opatřených všemi potřebnými prostředky záchranné služby.“ K existujícímu záchrannému sboru ve Špindlerově Mlýně navrhoval zřídit obdobné skupiny v Harrachově, Rokytnici nad Jizerou a Benecku na západní straně hor a v Jánských Lázních a Peci pod Sněžkou na východní straně Krkonoš. „To však samo osobě nestačí,“ psal dále, „protože jejich sídlo je v údolí a nežli za prudké vichřice, mlhy, vánice a ve vysokém sněhu dostanou se k místu nehody, uplyne i několik hodin podle vzdálenosti a zatím je již pozdě. Jen rychlá pomoc může zabrániti neštěstí.“

Ambrož pečlivě vypsál všechny úseky na hřebenech Krkonoš, kde lze nejspíše očekávat případné nehody a které si zasluhovaly pozornost záchranařů. Kromě fungující telefonní sítě, dostatku pomůcek pro pátrací akce, pro vlastní ošetření a pro přepravu zraněných do údolí a následně do nemocnice, navrhoval držení pravidelných hlídek ve dnech, kdy návštěvnost hor prudce narůstá, tj. zejména o Vánocích, pololetních prázdninách a Velikonocích.

Novinkou v jeho zprávě bylo, že se důkladně zabýval financováním záchranných prací: „Při výběru členů záchranných sborů přicházejí v úvahu pouze výborní a tělesně zdatní a otužilí lyžaři, znalí poměrů místních a také oblasti, ve které mají službu konati. Zpravidla jsou to dřevaři, zvyklí námaze ze svého povolání, nebo závodníci, jichž je v horách dostatek. Tací lidé rekrutují se z řady chudých a nelze od nich žádati, aby si hradili náklady osobní, opatřovali si lyže, oděv apod., sami se stravovali. Proto služba hlídek v činnosti musí býti honorována, případně vypsány odměny za úspěšný zákrok zvláště, zejména za záchranu živého člověka. Také zachránění měli by míti povinnost k odměně.“ Navrhl zpoplatnit příjezd do zimních Krkonoš ve spolupráci s dopravci a ubytovateli. S nimi počítal i při prevenci, každý cestující do hor měl dostávat k jízdence leták – podobně každý ubytovaný – v němž by byl upozorňován na nebezpečí, která je na horách mohou potkat.

*František Kolář
z připravované knihy o historii Horské služby*

www.horskaslužba.cz

+420 1210